

Filistin’de şehadet eylemleri yapmak caiz midir?

Soru: Filistin’de şehadet eylemleri yapmak caiz midir?

Kısa Fetva

Kişinin, kafirlere zarar verebileceğine veya onlara karşı yaptığı eylem sebebiyle Müslümanlara cesaret aşılayarak cihadın seyrini etkileyeceğine dair kanaatinin ön planda olduğu bir durumda canını tehlikeye atarak düşman gruplarına saldırması caizdir. Bu intihar değil tam aksine kişinin şehitlik makamına ulaşmasına vesile olan bir şehadet eylemidir. Nitekim gerek Uhud savaşı esnasında gerek de diğer savaşlarda Allah Rasulü ﷺ, ashab-ı kirâmı buna teşvik etmiş ve bunu yapanları cennetle müjdelemiştir.

Detaylı Fetva

Hizmeti Adem’le (a.s) başlayan hakkın batılla mücadelesi kıyamete kadar devam edecektir. Gazze, Doğu Türkistan ve Myanmar gibi belli bölgelerde Müslümanlar, kafirler tarafından soykırıma tabi tutulmaktadır. Kafirlerin teknolojik, siyasi, askerî üstünlüğü; Müslümanların ise zayıflığı, dağılımlılığı ve sahipsizliği onları dinlerini, canlarını, ırzlarını ve mallarını muhafaza edemez hale getirmiştir. Bu durum bazı Müslümanları, kafirlere azami zarar vererek onları püskürtmek için kendi canlarını feda etme yoluna sevk etmiştir. Bu noktada bir Müslümanın öleceğini bildiği halde tek başına bir müfreze saldırıda bulunmasının intihar mı yoksa şehadet mi olarak kabul edileceği hususu fukaha arasında ihtilafa sebep olmuştur.

“Kitâbu’l-Cihâd” veya “Kitâbu’s-Siyer” başlıkları altında ayet ve hadisler ışığında cihada dair meseleleri inceleyen fukaha; cihadı: “Allah yolunda yapılan savaşa doğrudan katılmak yahut mal infak etmek, stratejik destek vermek, Müslümanların sayısını arttırmak ve sağlık hizmetlerinde bulunmak gibi dolaylı yoldan savaşa destek vermek” şeklinde tarif etmiştir.¹ Cihadın tarifi gibi hükmünden de bahseden fakihler; Müslümanların yaşadığı bir beldeye kafirlerin saldırması halinde o şehirde yaşayanlar için cihadın -namaz ve oruç gibi- farz-ı ayn olduğunu ve devlet tarafından nefir-i âm(seferberlik) ilan edilmesi halinde eli silah tutabilen herkesin savaşa katılması gerektiğini ifade etmektedir.² Saldırı altındaki şehirde yaşayan Müslümanların küffara karşı koyacak gücü ve teçhizatı olmaması halinde ise en yakın olan İslam beldesinde ikamet edenlerden başlamak üzere tüm Müslümanlara cihat farz olur.³

Cihat farzını yerine getirirken kişinin kendi canını tehlikeye atması hususunda İmam Muhammed şöyle demektedir: “Öldürüleceğinin kuvvetle muhtemel olduğunu bilmekle birlikte

kafirlerle öldürme, yaralama, hezimete uğratma şeklinde bir zarar vereceğini uman bir Müslümanın, küffara tek başına saldırmasında bir beis yoktur. Ancak kendisi öldürülmekle birlikte küffara hiçbir şekilde zarar veremeyeceğini bilmesi halinde tek başına bir gruba saldırması mübah değildir.”⁴ El-Cassâs (r.a), kafiye zarar veremese de Müslümanlara cesaret aşılayacağını düşünen bir kişinin de düşman arasına dalarak kendini feda etmesinin caiz olduğunu ve kişinin bundan dolayı sevaba nail olacağını İmam Muhammed’in (r.a) kavli bağlamında ifade ettikten sonra şu değerlendirmeyi yapmaktadır: “Kişinin kendini bu şekilde telef etmesinde dine dönen bir menfaat olması halinde bu, Allah Teâlâ’nın; “Allah, kendi yolunda çarpışırken öldüren ve öldürülen müminlerin canlarını ve mallarını, karşılığında cennet vermek üzere satın almıştır.”⁵, “Allah yolunda öldürülenleri sakın ölümler sanma! Bilâkis onlar diridirler; Allah’ın, lütuf ve kereminden kendilerine verdikleriyle sevinçli bir halde rableri yanında rızıklara mazhar olmaktadır.”⁶, “İnsanlardan öylesi de vardır ki, Allah’ın rızasını kazanmak için canını satmıştır. Allah, kullarına çok şefkatlidir.”⁷ buyurarak teşvik ettiği şerefli bir makamdır.”⁸ Hanefî fakihlerinden İmam Serahsî (r.a) de kişinin, öleceğini bilerek kafirlere zarar verme ümidiyle kalabalık bir kafir grubuna saldırmasının caiz olduğunu ifade etmektedir.⁹

Şafiî fukahâsından İmamü’l-Hameyn el-Cüveynî, kişinin savaş meydanından geri çekilmesinin caiz olup olmadığı yerleri değerlendirme sadedinde cevazla alakalı şunları söylemektedir: “Geri çekilmenin haram kabul edilmediği durumda kişi kaçmadığında kafiye herhangi bir zararı dokunmadan ölecekse geri çekilmesi vacip olur. Ancak kafiye zararı olması durumunda ise meselede iki görüş vardır.”¹⁰ Bu ifadeleri nakleden İmam Nevevî (r.a), Cüveynî’nin (r.a) ifadesini tasdik ettikten sonra iki görüşten en doğrusunun kafiye herhangi bir zarar dokunacaksa ölme pahasına savaş meydanında sebat etmenin müstehap olduğunu ifade etmektedir.¹¹

Yukarıda zikredilenlerden anlaşıldığı üzere, düşmana zarar vermenin muhtemel olduğu durumlarda kişinin canını kurtarma ihtimali olmasa da şehadet eyleminde bulunması Hanefî ve Şafiî mezheplerine göre caizdir. Müslümanların menfaatinin olduğu durumlarda şehadet eylemlerinin cevazına dair şu rivayetlerle istidlâl edilebilir:

1. Cabir b. Abdullâh (r.a) Uhud savaşına dair şu hadiseyi nakletmektedir: “Uhud savaşında bir adam gelerek, ‘Ey Allah’ın Rasûlü! Öldürülürsem nerede olacağım?’ diye sordu. Allah Rasûlü ﷺ ‘Cennette.’ dedi. Bunun üzerine adam elindeki hurmaları atarak öldürülene kadar savaştı.”¹² Nitekim İbn Abidin de (r.a) kişinin, Müslümanların maslahatına binaen kalabalık bir müfrezeye tek başına saldırmasının cevazına Uhud savaşında yaşanan kahramanlıklarla ve Allah Rasûlü’nün ﷺ bunları methetmesiyle istidlâl etmektedir.¹³
2. Ebû Mûsa el-Eş’arî (r.a), düşman karşısında Allah Rasûlü’nün ﷺ şu ifadelerini aktardı: “Cennetin kapıları kılıçların gölgeleri altındadır.” Bunu duyan üstü başı dağınık bir adam kalkarak, “Ey Ebû Mûsâ! Sen Allah Rasûlü’nün ﷺ bunu dediğini duydun mu?” diye sordu. Ebû Mûsa (r.a), “Evet.” deyince adam, arkadaşlarına dönerek onlara selam verdi ve kılıcının kınını kırıp attı. Daha sonra kılıcıyla düşmanın üzerine yürüyerek öldürülene kadar savaştı.¹⁴

3. Allah Rasûlü ﷺ Yahûdî Ebû Rafî'e suikast yapılarak öldürülmesini emredince, birlik komutanı Abdullah b. Atîk'in (r.a) canını tehlikeye atarak korunaklı kaleye tek başına sızması ve onu öldürdükten sonra ayağı kırık bir halde Rasûlullah'a dönmesi de istişhadın delillerindedir. Allah Rasûlü ﷺ Abdullah'a (r.a) canını tehlikeye atmasından dolayı kızmamış, yanına oturarak ona dua etmiş ve şifasına vesile olmuştur.¹⁵
4. Yemâme savaşında Müseylime ve ordusu yenilgiye uğrayıp kaçarak Ölüm bahçesi veya Rahman bahçesi olarak isimlendirilen yere sığınınca Berâ b. Mâlik (r.a)¹⁶ beni tutun ve onlara doğru fırlatın dedi. Mücahitler Berâ b. Mâlik'i içeriye attılar. O da karşı taraftan on kişiyi öldürerek Müslümanlara kapıyı açtı.¹⁷

Şehadet eylemlerinin; “Ellerinizi kendinizi tehlikeye atmayın.”¹⁸ ayet-i kerimesine aykırı olduğunu söylemek doğru değildir. Zira zikredilen ayet-i kerimenin farklı tefsirlerinden biri de “Cihattan geri durmak suretiyle kendinizi tehlikeye atmayın.” şeklindedir.¹⁹ Nitekim Kostantiniye'nin fethine giden gruptan bir adam düşman üzerine atılıp savaşılmaya başlayınca diğerleri adamın eliyle kendini tehlikeye attığını söyleyince Ebû Eyyüb el-Ensârî (r.a), “Bu ayet, biz Ensar hakkında nazil oldu. Allah Teâla Peygamberine yardım edip İslâm'ı galip kılınca, ‘Biz artık mallarımızla ilgilenebiliriz.’ dedik. Bunu üzerine Rabbimiz, “Allah yolunda harcama yapın; ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın. İyilik edin, kuşkusuz Allah iyilik edenleri sever.”²⁰ ayetini indirdi. Ellerimizle kendimizi tehlikeye atmaktan maksat mallarımızla ilgilenip cihadı terk etmemizdir.” buyurdu. Bu olayı nakleden Ebû İmrân, daha sonra Ebû Eyyüb'ün (r.a) Allah yolunda cihat etmeye devam ettiğini ve Kostantiniye'ye defnedildiğini söyledi.²¹

Müslümanların işgal altında yaşamaya zorlandığı, ordularının olmadığı, nizami savaş yoluyla düşmanı yenemeyecekleri durumlarda son çare olarak bir müminin kafirlere zarar verebileceğine veya onlara karşı yaptığı eylem sebebiyle Müslümanlara cesaret aşılayarak cihadın seyrini etkileyeceğine dair kanaatinin ön planda olduğu bir durumda kendi canını tehlikeye atarak düşman gruplarına saldırması caizdir. Bu intihar değil tam tersi kişinin şehitlik makamına ulaşmasına vesile olan bir şehadet eylemidir. Nitekim gerek Uhud savaşı esnasında gerek de diğer savaşlarda Allah Rasûlü ﷺ, ashabı buna teşvik etmiş ve bunu yapanları cennetle müjdelemiştir.

1. Bkz. Alâuddîn Muhammed b. Ali el-Haskefî, *ed-Durru'l-Muhtâr(Haşıyetu İbn Abidin İle Beraber)* (Lahor: Mektebetu Reşîdiyye, 2023), 6/193.

2. Bkz. Muhammed Emin İbn Abidin, *Raddu'l-Muhtâr ala'd-Durri'l-Muhtâr* (Beyrut: Dâru'l-Marife, 2015), 9/202.

3. Bkz. Heyet, *el-Fetâvâ-Hindiyye* (el-Matbaatu'l-Kübrâ el-Emîriyye, ts.), 2/188.

4. Burhânuddîn Ebu'l-Meâlî Mahmûd b. Ahmed b. Abdilazîz İbn Mâze el-Buhârî, *el-Muhîtu'l-Burhânî fi'l-fikhi'n-Nu'mânî* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2004), 5/371.

5. Tevbe, 9/111.

6. Ali İmran, 3/169.

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ.

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ.

8. Bkz. Ebu Bekir er-Râzî el-Cassâs, *Ahkâmü'l-Kur'ân* (Beyrut: Dâru l-İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1992), 1/327-328.

9. Şemsu'l-Eimme es-Serahsî, *el-Mebsût* (Beyrut: Dâru'l-Marife, ts.), 10/76.

10. Bkz. Ebû'l-Meâlî Rüknuddîn Abdülmelik b. Abdillâh b. Yûsuf el-Cüveynî et-Tât en-Nisâbü'rî el-Cüveynî, *Nihâyetü'l-matlab fî dirâyeti'l-mezheb* (Cidde: Dâru'l-Minhâc, 2007), 17/454; Kâsım Abdülkerîm el-Kazvînî er-Râfîî, *el-Azîz Şerh'ul-Vecîz(eş-Şerhu'l-Kebîr)* (Beyrut: Dâru'l-Kutubî'l-İlmiyye, 1997), 11/405.

11. Ebu Zekerîyya Muhyiddîn b. Şeref en-Nevevî, *Ravzatu't-Tâlibîn ve Umdetu'l-Müftîn* (Beyrut: el-Mektebu'l-İslâmî, 1991), 10/248.

12. Müslim, İmare, 143 (Hadis No: 1899).

قَالَ رَجُلٌ إِنَّهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ قُتِلْتُ قَالَ « فِي الْجَنَّةِ ». فَأَلْقَى تَمْرَاتٍ كُنَّ فِي يَدِهِ ثُمَّ قَاتَلَ حَتَّى قُتِلَ . وَفِي حَدِيثٍ سُويِدٍ قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ أُحُدٍ .

13. İbn Abidin, *Raddu'l-Muhtâr ala'd-Durri'l-Muhtâr*, 6/203.

14. Müslim, İmare, 146 (Hadis No: 1902).

عَنْ أَبِي عَمْرَانَ الْجَوْنِيِّ عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي وَهُوَ يَحْضِرُ الْعَدُوَّ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « إِنَّ أَبْوَابَ الْجَنَّةِ تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوفِ » . فَقَامَ رَجُلٌ رَثَّ الْهَيْئَةَ فَقَالَ يَا أَبَا مُوسَى أَنْتَ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ هَذَا قَالَ نَعَمْ . قَالَ فَرَجِعْ إِلَى أَصْحَابِهِ فَقَالَ أَقْرَأْ عَلَيْكُمْ السَّلَامَ . ثُمَّ كَسَرَ جَفْنَ سَيْفِهِ فَأَلْقَاهُ ثُمَّ مَشَى بِسَيْفِهِ إِلَى الْعَدُوِّ فَضْرَبَ بِهِ حَتَّى قُتِلَ .

15. Bkz. Buhari, Megâzî, 16 (Hadis No: 4039).

عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى أَبِي رَافِعٍ الْيُودِيَّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ ، فَأَمَرَ عَلَيْهِمُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَتِيكَ ، وَكَانَ أَبُو رَافِعٍ يُؤَذِّي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيَعِينُ عَلَيْهِ ، وَكَانَ فِي حِصْنٍ لَهُ بِأَرْضِ الْحِجَازِ ، فَلَمَّا دَنَوْا مِنْهُ ، وَقَدْ غَرَبَتِ الشَّمْسُ ، وَرَاحَ النَّاسُ بِسَرِحِهِمْ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ لِأَصْحَابِهِ اجْلِسُوا مَكَانَكُمْ ، فَإِنِّي مُنْطَلِقٌ ، وَمَتَلَطَّفْ لِلْبَوَابِ ، لَعَلِّي أَنْ أَدْخُلَ . فَأَقْبَلَ حَتَّى دَنَا مِنَ الْبَابِ ثُمَّ تَفَقَّعَ بِثَوْبِهِ كَأَنَّهُ يَقْضِي حَاجَةً ، وَقَدْ دَخَلَ النَّاسُ ، فَهَتَفَ بِهِ الْبَوَابُ يَا عَبْدُ اللَّهِ إِنَّ كُنْتَ تُرِيدُ أَنْ تَدْخُلَ فَادْخُلْ ، فَإِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَغْلِقَ الْبَابَ . فَدَخَلْتُ فَكُنْتُ ، فَلَمَّا دَخَلَ النَّاسُ أَغْلَقَ الْبَابَ ، ثُمَّ عَلِقَ الْأَغْلِقَ عَلَى وَتَدَ قَالَ فَقُمْتُ إِلَى الْأَقَالِيدِ ، فَأَخَذْتُهَا فَفَتَحْتُ الْبَابَ ، وَكَانَ أَبُو رَافِعٍ يُسْمِرُ عِنْدَهُ ، وَكَانَ فِي عِلَالِي لَهُ ، فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْهُ أَهْلُ سِرْمِهِ صَعِدْتُ إِلَيْهِ ، فَجَعَلْتُ كُلُّهَا فَتَحْتُ بَابًا أَغْلَقْتُ عَلَى مَنْ دَاخِلٍ ، قُلْتُ إِنَّ الْقَوْمَ نَذَرُوا بِي لَمْ يَخْلُصُوا إِلَيَّ حَتَّى أَقْتُلَهُ . فَانْتَهَيْتُ إِلَيْهِ ، فَإِذَا هُوَ فِي بَيْتٍ مُظْلَمٍ وَسَطٍ عِيَالِهِ ، لَا أَدْرِي ابْنٌ هُوَ مِنَ الْبَيْتِ فَقُلْتُ يَا أَبَا رَافِعٍ . قَالَ مِنْ هَذَا فَأُهَوِّتُ نَحْوَ الصَّوْتِ ، فَأَضْرِبُهُ ضَرْبَةً بِالسَّيْفِ ، وَأَنَا دَهْشُ فَمَا أَغْنَيْتُ شَيْئًا ، وَصَاحَ تَفَرَّجْتُ مِنَ الْبَيْتِ ، فَأَمَكْتُ غَيْرَ بَعِيدٍ ثُمَّ دَخَلْتُ إِلَيْهِ فَقُلْتُ مَا هَذَا الصَّوْتُ يَا أَبَا رَافِعٍ . فَقَالَ لِأَمَكِ الْوَيْلُ ، إِنَّ رَجُلًا فِي الْبَيْتِ ضَرَبَنِي قَبْلَ السَّيْفِ ، قَالَ فَأَضْرِبُهُ ضَرْبَةً أَخْنُتُهُ وَلَمْ أَقْتُلْهُ ، ثُمَّ وَضَعْتُ ظُبَةَ السَّيْفِ فِي بَطْنِهِ حَتَّى أَخَذَ فِي ظَهْرِهِ ، فَعَرَفْتُ أَنِّي قَتَلْتُهُ ، فَجَعَلْتُ أَفْتَحُ الْأَبْوَابَ بَابًا بَِابًا حَتَّى انْتَهَيْتُ إِلَى دَرَجَةٍ لَهُ ، فَوَضَعْتُ رِجْلِي وَأَنَا أَرَى أَنِّي قَدْ انْتَهَيْتُ إِلَى الْأَرْضِ فَوَقَعْتُ فِي لَيْلَةٍ مُقَمَّرَةٍ ، فَانْكَسَرَتْ سَاقِي ، فَعَصَبَتْهَا بِعِمَامَةٍ ، ثُمَّ انْطَلَقْتُ حَتَّى جَلَسْتُ عَلَى الْبَابِ فَقُلْتُ لَا أَخْرَجُ اللَّيْلَةَ حَتَّى أَعْلَمَ أَقْتَلْتُهُ فَلَمَّا صَاحَ الدِّيكُ قَامَ النَّاعِي عَلَى السُّورِ فَقَالَ أُنْعَى أَبَا رَافِعٍ تَاجِرَ أَهْلِ الْحِجَازِ . فَانْطَلَقْتُ إِلَى أَصْحَابِي فَقُلْتُ النَّجَاءُ ، فَقَدْ قَتَلَ اللَّهُ أَبَا رَافِعٍ . فَانْتَهَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَخَدَّشْتُهُ فَقَالَ « اِسْطُ رِجْلَكَ » . فَسَطَّطْتُ رِجْلِي ، فَسَحَّحْتُهَا ، فَكَانَهَا لَمْ أَشْكُهَا قَطُّ .

16. Vâkıdî aynı kıssayı Ebû Düccâne(r.a) üzerinden anlatmaktadır. Bkz. Ebû Abdillâh Muhammed b. Ömer b. Vâkıd el-Vâkıdî, *Kitâbu'r-ridde* (Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1990), s. 133.

17. Bkz. Ebü'l-Ferec Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Alî b. Muhammed el-Bağdâdî İbnu'l-Cevzî, *el-Muntazam fî târîhi'l-ümemi ve'l-mulûk* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1992), 4/82.
18. Bakara, 2/195. وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ
19. Ebû Bekir İbnu'l-Arabî, *Ahkâmu'l-Kur'ân* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2003), 1/165-166.
20. Bakara, 2/195. وَأَنْفَقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ
21. Ebu Davud, Cihad, 22 (Hadis No: 2512).

عَنْ أَسْلَمَ أَبِي عِمْرَانَ قَالَ: غَزَوْنَا مِنَ الْمَدِينَةِ نُرِيدُ الْقُسْطَنْطِينِيَّةَ، وَعَلَى الْجَمَاعَةِ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ وَالرُّومُ مُلْصِقُوا ظُهُورِهِمْ بِحَابِطِ الْمَدِينَةِ، فَحَمَلَ رَجُلٌ عَلَى الْعَدُوِّ فَقَالَ النَّاسُ: مَهْ، مَهْ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، يُلْقِي بِيَدَيْهِ إِلَى التَّهْلُكَةِ. فَقَالَ أَبُو أَيُّوبَ: إِنَّمَا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ فِينَا مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ لَمَّا نَصَرَ اللَّهُ نَبِيَّهُ وَأَظْهَرَ الْإِسْلَامَ، قُلْنَا: هَلُمَّ نَقِمْ فِي أَمْوَالِنَا وَنُصَلِّحْهَا، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى “ (وَأَنْفَقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ) ” فَالْإِلْقَاءُ بِالْأَيْدِي إِلَى التَّهْلُكَةِ أَنْ نَقِمْ فِي أَمْوَالِنَا وَنُصَلِّحْهَا وَنَدْعَ الْجِهَادَ. قَالَ أَبُو عِمْرَانَ: فَلَمْ يَزَلْ أَبُو أَيُّوبَ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَتَّى دُفِنَ بِالْقُسْطَنْطِينِيَّةِ.

